



IVN-krant

Nieuwsbrief Internationale Vereniging voor Neerlandistiek

Inhoud

2	Olifanten in Suriname, Jaap Grave
8	Overpeinzingen uit Leuven (07), Joop van der Horst
9	Taalvaardigheid op 't web (8) Johanna Roodzant en Arthur Verbiest
11	Nieuws van het certificaat Nederlands als vreemde taal
12	Tentoonstellingenagenda
14	Congressen, colloquia, symposia
15	Van de IVN
15	Van de voorzitter
15	Naamswijziging Neerlandica extra muros
16	Concept-missietekst
16	Berichten van buiten de muren
18	Berichten van binnen de muren
20	Bericht uit Woubrugge en Leiden
21	Colofon

Ga naar www.ivnnl.com voor actuele vacatures in Brno, Munster, Oldenburg en Poznan.

Olifanten in Suriname

Jaap Grave (Berlijn)

Als we de rotonde naderen vraag ik Aniel Gangadin, onze gids naar Fort Nieuw Amsterdam en de plantage Peperpot, of het klopt dat veel mensen meteen nadat die voor het verkeer werd vrijgegeven in hun auto zijn gestapt om voor het eerst van hun leven over een rotonde te rijden. 'Ik ook', geeft hij meteen toe, 'ik heb dat ook gedaan.' 'Kunnen we dan misschien...', begin ik, maar ik hoef mijn vraag niet af te maken. De buschauffeur heeft meegeluisterd en zet in voor een extra rondje. Breed grijnzend kijkt hij vervolgens om naar een bus vol studenten. Een luid applaus is zijn deel. We zijn in Suriname.



Berlijn is een slaperig dorpje op een uurtje van Paramaribo.

Dat er studenten Nederlands van de Freie Universität Berlijn en de Universiteit Leipzig naar Suriname gaan, is niet vanzelfsprekend. Weliswaar maken beide vakgroepen regelmatig studiereizen naar Nederland of Vlaanderen, maar nadat Suriname lid van de Nederlandse Taalunie was geworden, was bij Matthias Hüning en Ulrike Vogl al snel het idee geboren om een studiereis naar Suriname te organiseren. Er werd – ondergetekende had zich inmiddels bij de twee ideeëngevers gevoegd – een uitgebreide aanvraag geschreven die vervolgens bij de DAAD (de Deutscher Akademischer Austauschdienst) werd ingediend. Ondanks de honderden aanvragen die de DAAD jaarlijks krijgt, werd die van ons positief beoordeeld. Vervolgens stelde het 'Fachbereich Philosophie und Geisteswissenschaften' van de FU Berlin een substantieel bedrag voor de studiereis ter

beschikking. Nu de zotte inval moest worden uitgevoerd, bleken er tussen papier en praktijk werelden te liggen. Het echte werk begon. Ulrike Vogl gaf in Berlijn en Leipzig colleges over Suriname en Bert Paasman en Michiel van Kempen gaven gehoor aan de uitnodiging om gastcolleges te geven. Door de grote afstand is de organisatie van een reis naar Suriname moeilijk. Contacten ter plaatse zijn nodig. Tijdens het schrijven van de aanvraag hadden we contact opgenomen met Lila Gobardhan-Rambocus, de opleidingscoördinatrice van het IOL (Instituut voor de Opleiding van Leraren) in Paramaribo. Op het IVN-congres dat in augustus 2006 in Gent plaatshad, hadden we elkaar persoonlijk leren kennen en had zij haar steun nog eens bevestigd. Daar hebben we dankbaar gebruik van gemaakt. Zo moest er gewoekerd worden

'één van de
deelnemers (...)
heeft tantes,
neven en nichten
in Paramaribo.'

met ons budget dat niet toereikend was omdat de prijzen voor allerlei toeristische activiteiten op Europees niveau lagen. Lila Gobardhan legde het contact met gidsen voor

stadswandelingen en het uitstapje naar Brownsberg. Ook familie bood uitkomst: één van de deelnemers aan de studiereis, Ira Wilhelm, die eerder een leeropdracht literair vertalen aan de FU had, heeft tantes, neven en nichten in Paramaribo. Die waren blij met het bezoek van het verre Duitse familielid en verrast over de komst van zoveel Duitse studenten. De accommodatie van de studenten die wij via internet hadden gevonden werd bekeken en goed bevonden en ze zochten appartementen voor de docenten. We hadden geld, een druk programma en genoeg studenten die mee wilden. Het was eind februari 2007. De reis kon beginnen.

Cultuurschok

Al vanuit de lucht is het Surinaamse landschap overweldigend: de bossen hebben geen monocultuur, het zeer afwisselende bladerdak wordt doorsneden door roodbruine wegen en kronkelige rivieren. Af en toe zie je een huisje, stedelijke civilisatie ontbreekt. Wie na een vlucht van negen uur op de luchthaven Johan Adolf Pengel in Suriname uit het vliegtuig stapt, stuit allereerst op een muur van warmte. De winterjas die vanuit het koude Berlijn was meegenomen maakt plotseling een misplaatste indruk. Je moet je bijna een weg banen door de wattige warmte en je neus kan de vele vreemde geuren niet thuisbrengen. De cultuurschok zet zich voort tijdens de taxirit naar Paramaribo: het verkeer rijdt links en gezien de ongelukken die we in de komende weken zullen zien, zijn we niet de enigen die daar moeite mee hebben. Langs de weg staan armzalige vervelozige houten hutjes naast protserige villa's. In enkele daarvan, horen we later, wonen drugsbaronnen.

Van die natuur is in Paramaribo weinig terug te vinden. Af en toe staat er nog een boom langs de straat maar parkeerplaatsen lijken belangrijker te zijn. 's Avonds en 's nachts zijn de straten uitgestorven. Als het regent – en als het regent regent het hard – staan de straten in een mum van tijd onder water waardoor de gaten in het wegdek niet meer te zien zijn. Paramaribo verandert in een derdewereldstad.

Eerste beelden

Wat we willen is moeilijk te omschrijven: de studenten hebben tijdens de colleges veel informatie gekregen over de verschillende bevolkingsgroepen, de meertaligheid en de geschiedenis van het land. Iedereen heeft verder veel gelezen – van primaire literatuur van onder anderen Astrid Roemer, studies van Michiel van Kempen tot reisgidsen. Als je vervolgens op de plaats van bestemming bent aangekomen, kun je de bevestiging van dat vage beeld zoeken of je overgeven aan nieuwe indrukken. Geloven we verder in het beeld van de vreedzaam mét, en niet alleen naast elkaar levende bevolkingsgroepen in Suriname? Of zijn we als Europeanen – mede met de recente gebeurtenissen in Joegoslavië in het achterhoofd – daarvoor te cynisch geworden en kunnen we dat niet meer geloven?

'het zeer
afwisselende
bladerdak wordt
doorsneden door
roodbruine
wegen en
kronkelige
rivieren.'

We besluiten eerst een kader te scheppen met echte beelden: een bezoek aan Fort Zeelandia, gecombineerd met een stadswandeling. Fort Zeelandia, waar het Surinaams Museum is gevestigd, symboliseert niet alleen het verleden maar ook de hedendaagse politiek. Daar werden in 1982 vijftien mensen door het militaire bewind vermoord. Mensen met wie we in Suriname over politiek praten, zijn terughoudend. Toch zijn ze niet a-politiek. Velen luisteren bijvoorbeeld naar de debatten in het parlement die live op de radio te volgen zijn. Men is verontwaardigd over het gebrek aan daadkracht van de politici. Maar kennelijk heeft Suriname kwalitatief onvoldoende



Op excursie bij Staatsolie

politici en dat heeft, luidt één van de verklaringen, mede te maken met het feit dat er direct voor de onafhankelijkheid in 1975 veel mensen naar Nederland zijn vertrokken en velen na de staatsgreep (anderen hebben het over een 'revolutie') en de decembermoorden voorzichtig zijn geworden. In een kleine gemeenschap als Suriname kent iedereen wel iemand die daarbij betrokken was. Om te verduidelijken hoe klein die is: de Berlijnse wijk Pankow waar ik woon, telt ongeveer even veel inwoners als Suriname. Tevens brengen we die dag een bezoek aan Peperpot, ooit een florerende koffieplantage. Onze gids vertelt dat de aarde in Suriname onvoorstelbaar vruchtbaar is. Als je naar een kaart kijkt waarop al die oude plantages te zien zijn, vraag je je af wat er met Suriname aan de hand is. Door de regen slaat ook de stemming om: bevinden we ons misschien in een land in verval? We krijgen uitleg:

plantages zijn alleen rendabel door de inzet van veel arbeidskrachten en de lonen in Suriname liggen in vergelijking met de omringende landen te hoog. Bovendien zijn de prijzen voor fruit en koffie op de wereldmarkt weer te laag. Dus overwoekert de natuur alles wat ooit in cultuur is gebracht. En dat in een razendsnel tempo. Nico Waagmeester, een cultureel antropoloog die een lezing over Suriname komt geven, zal onder meer betogen dat Suriname zelf heel weinig onderneemt en pas door druk van verschillende internationale organisaties tot activiteit overgaat. We twijfelen maar vinden zijn verhaal niet overtuigend.

Waagmeesters betoog wordt tenietgedaan door ons bezoek aan Staatsolie, een Surinaamse onderneming, ten dele opgezet door idealistische Surinamers die vastbesloten waren iets voor hun land te doen. Staatsolie levert het bewijs dat Surinamers in Suriname wel degelijk iets kunnen opbouwen. Het verhaal van het bedrijf is vastgelegd in een boek dat Cynthia McLeod in 2005 ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum heeft geschreven. Je kunt het lezen als een spannend jongensboek: in eerste instantie had niemand vertrouwen in de olieboringen maar inmiddels is het bedrijf uitgegroeid tot een onderneming waar tegen de zeventienhonderd mensen werken. We krijgen een rondleiding over de raffinaderij vlakbij Paramaribo en gaan vervolgens naar de olievelden in Saramacca. De filologen in de bus moeten af en toe diep in hun geheugen graven om hun kennis van de middelbare school weer naar boven te halen. We zijn vooral onder de indruk van het zelfbewustzijn en het doorzettingsvermogen van de Surinaamse oliemensen.

Duitsers!

Het is voor deze groep die bijna in het geheel uit Duitsers bestaat een opmerkelijke ervaring dat Duitsland in een Nederlandstalig land een positieve connotatie heeft. Als we langs de kerk van de Evangelische Broedergemeente lopen die dit jaar haar 550-jarig jubileum viert, blijkt dat er net een kerkdienst is afgelopen. Door de stroom bezoekers uit de kerk veranderen we plotseling van toevallige

voorbijgangers in toeschouwers van een negentiende-eeuwse kostuumfilm. We zien dames in prachtige jurken en nog mooiere hoedjes in het gezelschap van heren in plechtige pakken. Eén van hen spreekt Matthias Hüning aan en als hij vertelt dat hij uit Duitsland komt is de man zichtbaar verheugd. Hij blijkt het Duits nog te beheersen – het was letterlijk de taal van zijn moeder.

'toeschouwers van een negentiende-eeuwse kostuumfilm'

Ook de Duitse kunstenaar Sabine Ensberg-Steinhoff heeft gehoord dat we in Suriname zijn. Ze nodigt ons uit in haar galerie. Buiten heeft zij een tent opgezet en er staat een koelbox vol drank. Binnen zijn hapjes en schilderijen. Haar levensverhaal is stof voor een roman en biedt meer dan genoeg aanknopingspunten voor een geanimeerd gesprek. Zij blijkt niet ver van Leipzig te zijn geboren en is vóór de bouw van de Muur uit de DDR gevlucht. In de jaren zestig studeerde zij in Berlijn, vervolgens leerde zij een Surinamer kennen met wie ze vanwege de discriminatie in Duitsland naar Suriname is gegaan. Nu woont en werkt ze al dertig jaar in Paramaribo waar ze tevens een drukkerij heeft. De gesprekken in de galerie worden in het Duits, Nederlands en Engels gevoerd. Die meertaligheid – en in Suriname worden nog veel meer talen gesproken – is een van de bijzondere elementen van de Surinaamse samenleving. Alleen de Chinezen, die veelal in supermarkten werken, spreken geen Nederlands.

De natuur

Natuur is hier iets anders dan natuur. Binnen en buiten zijn in West-Europa strikt gescheiden en de natuur mag alleen binnenkomen als wij ervoor kiezen: een kamerplant op een tafeltje, geflankeerd door een kom goudvissen en een slaperige hond eronder. Buiten harken we ijverig perkjes en trekken onkruid uit de grond. In Suriname is alles anders. Niet alleen hebben de kamerplanten zoals wij ze kennen hier de afmetingen van reusachtige bomen maar ook de dieren trekken zich niets aan van grenzen. Ze vliegen doelgericht in je oren of kruipen in je broekspijp.



Op de Brownsberg

Onze meest intensieve kennismaking met die onbekende natuur was het natuurreservaat Brownsberg op zo'n drieënehalf uur van Paramaribo dat we via een grotendeels hobbelige laterietweg bereiken. Het laatste stuk naar de bergtop is steil en leidt naar een plateau met appartementen. In onze jeugdherberg staan bedden met matrassen die het daglicht lang niet meer hebben gezien. Het ruikt er alsof er maandenlang een kudde olifanten in heeft gehuisd. Wij houden van olifanten, noodgedwongen.

Op Brownsberg gaan we wandelen tot we er bijna bij neervallen. Alles is ongewoon groen en de paden zijn glad en vol wortels. Na het avondeten krijgen we een lezing over milieubeheer van onze gids Errol Gezius. Het gaat om natuurbehoud en de negatieve invloed van buitenlandse natuurbeschermingsorganisaties in Suriname.

Zijn verhaal illustreert opnieuw het zelfbewustzijn van jonge Surinamers. Brownsberg mag dan wel een van de grootste toeristische trekpleisters van Suriname zijn waarvoor ervaren reizigers door tropische landen vermoedelijk hun neus ophalen, maar voor ons is het buitengewoon opwindend. Vooral de avondwandeling met zaklantaarn: we zien schorpioenen en vette duizendpoten. Boven op de berg hebben we een prachtig uitzicht. Het licht blijft uit en er wordt zelfs enkele minuten zwijgend naar de omgeving

gekeken die door de maan wordt verlicht. Ondanks de geringe afstand die we hebben afgelegd, kost deze wandeling zoveel energie dat de meesten na terugkomst doodmoe in slaap vallen: al dan niet op de matrassen, buiten in hangmatten of in de bus. De volgende ochtend staan we vóór zes uur op om naar de zonsopgang te kijken. Als de nevelflarden wegtrekken en het groen oplicht, horen we brulapen die hun territorium verdedigen.

Het is een hartverscheurend kabaal dat ze in koor voortbrengen tot de leider van de groep met een korte brul laat weten dat het wel genoeg is. Na het ontbijt staat de volgende wandeling op het programma: naar twee andere watervallen. Nu wordt het menens. Trappen zijn provisorisch en op de wandelpaden groeien dikke boomwortels. De wandeling is vermoeiend maar wordt nooit een werkwandeling. Dat de toeristische infrastructuur in Suriname in vergelijking met veel andere landen weinig ontwikkeld is (zelfs hier op de druk bezochte Brownsberg), is in sommige berichten aanleiding tot kritiek. Niet alleen de natuur maakt alles goed – of het nu een wurgboom is of de vele felgekleurde hagedissen die rond het middaguur actief worden – ook de vriendelijkheid en het

opgewekte humeur van de Surinamers die we ontmoeten werken aanstekelijk.

En de andere dieren in het bos? Die trekken zich niets aan van de bezoekers in de eet- en slaapzalen. Dus vliegen ze rakelings over de borden nasi en bami waardoor een paar studenten met capuchons op hun hoofd zitten te eten. Gekko's kruipen over de muren. Op een gegeven moment zit er zelfs een pad op de wc-bril. Er is niemand meer die gilt.

'Als de
nevelflarden
wegtrekken en
het groen oplicht,
horen we
brulapen die hun
territorium
verdedigen.'

Het werk

Lila Gobardhan ontving ons op 5 maart op het IOL en opnieuw bleek dat zij binnen de Surinaamse maatschappij een belangrijke positie inneemt. Ze had mij niet alleen gevraagd een persbericht over onze studiereis te schrijven (die vervolgens in Suriname Times verscheen), maar organiseerde ook een interview van een uur in het populaire programma Niet zo maar een gesprek van Willy Alberga bij Radio Apintie. Op het IOL hielden – na een kort welkomstwoord van directeur Marshall en Lila

Gobardhan zelf – Matthias Hüning een presentatie over de studie Nederlands in Duitsland, Ulrike Vogl over de meertaligheid in het onderwijs in Nederland en Duitsland en drie studenten vertelden over hun motivatie om in Duitsland Nederlands te gaan studeren. Op die ochtend was tevens Astrid Roemer aanwezig die in het kader van haar status als writer in residence een lezing gaf over haar roman Lijken op liefde. De volgende dag was er een samenvatting van deze ochtend op het Surinaamse journaal te zien. Via Lila Gobardhans oud-studenten kregen onze studenten bovendien de gelegenheid om een ochtend mee te lopen op vier middelbare scholen in Paramaribo. Daar werden zij met nieuwsgierige scholieren geconfronteerd en moesten zij vragen beantwoorden over

Duitsland. Tevens konden zij zelf veel leren over de onderwijssituatie in Suriname. Voor de meesten van hen behoorde dit bezoek tot de hoogtepunten van de studiereis.

Net als in Duitsland, zijn er bij het vak Nederlands op het IOL weinig mannelijke studenten. Voor Suriname is dat, aldus Lila Gobardhan, geen bewijs van de geringe status van het vak maar juist een teken van geslaagde emancipatie. Onderwijs en cultuur zijn in Suriname belangrijk: scholieren en studenten zijn ervan doordrongen dat zij hun kans moeten grijpen. Ook de generatie rond de dertig met een goede opleiding beseft dat zij het land mee moet helpen opbouwen. Het is een duidelijke boodschap die in de meeste gevallen positief wordt uitgedragen – een verademing in vergelijking met de negatieve stemming die er in Duitsland over het onderwijs heerst of de onverschilligheid die er in brede kringen ten aanzien van literatuur bestaat.

'Wie heimwee naar de DDR heeft, kan hier zijn hart ophalen.'

Ter afsluiting

Na drie weken Suriname weet ik minder dan voor ik vertrok. Dat ligt er paradoxaal genoeg ook aan dat de mensen Nederlands spreken en je op de kaart Nederlandse en Duitse plaatsnamen terugvindt – weliswaar zijn ze

eerst flink door elkaar geschud en vervolgens over een tropisch land uitgestrooid. Daardoor is het kader waarin ik de nieuwe indrukken wil verwerken veel te Nederlands.

In de schaarse vrije uurtjes heb ik in Paramaribo op een terras gezeten vlakbij het stalletje van de heer Nethheid die vruchtensappen verkoopt. 's Middags komen er veel scholieren langs die herkenbaar zijn aan hun overhemd of poloshirt. De winkeliers vrezende de horden scholieren: hoewel ze voorbereid zijn op veel klanten – in sommige winkels die bepaald niet groot zijn heb ik twintig verkopers geteld – mogen er maar twee scholieren tegelijk naar binnen. Kennelijk hebben de verkopers voldoende tijd om naast het verkopen nog andere dingen te doen want op bordjes bij de ingang wordt vermeld dat zij op het werk geen bezoek mogen ontvangen. Wie heimwee naar de DDR heeft, kan hier zijn hart ophalen.

Vanaf het terras heb ik een goed overzicht over schommelende Surinamers en jonge Nederlandse stagiaires die rood verbrand met forse tred voortstappen of zelfs fietsen. Ze zijn hier al langer want ze trekken zich niets meer aan van Surinamers die hun aandacht proberen te trekken met sissen en zoengeluiden. De zon schijnt fel, een briesje brengt wat verkoeling. Aan de overkant komt luide salsamuziek uit de speaker die buiten de platenwinkel staat. Ik ben niet de enige die daarvan geniet. Af en toe maakt iemand een paar danspasjes. Ik ben in Suriname.

Freie Universität Berlin
jaap.grave@gmx.de